

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА СОЦИЈАЛНИТЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ

Примено:	05-09-2012		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	2464/8		

Архивски зб.б. 0705
Фонд на предмет: 700210
0009, 2012 од К. Јане

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11 и 6/12), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по солфеж со елементарна теорија на музиката за петто одделение на деветгодишното основно музичко и балетско образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

**СОЛФЕЖ СО ЕЛЕМЕНТАРНА
ТЕОРИЈА НА МУЗИКАТА**

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

**ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

Скопје, 2012

1. ВОВЕД

Наставниот предмет солфез со елементарна теорија на музиката е застапен во сите години на деветгодишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот и возраста на учениците целта на солфез во деветгодишното основно музичко образование е да се овозможи нивниот комплексен музички развој: развој на музичките способности преку активно вклучување во музичирањето (пеене, свирење), продлабочување на базичните и стекнување на нови знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфез со елементарна теорија на музиката треба да придонесе за поттикнување желба активно да се занимаваат со музиката и да биде во тесна поврзаност со свирење инструмент. Во вториот образовен период на деветгодишното образование акцентот е ставен на темелното утврдување на обработените содржини и поими и постепено продлабочување на стекнатите умеења и навики. Се продлабочува работењето на наставните теми *Дикта* и *Слушна анализа* воведени во претходната година кои треба постепено да ги насочат учениците на осознаено користење на слушните претстави, воспоставување корелација со теориските поими, стекнување навика за запишување на музиката. Од друга страна, понатаму голем простор му се отстапува на вежбањето по слух – на пример, во темата *Ритмика*. Како и во претходните одделенија, наставните теми „Мелодика, Ритмика, Дикта, Слушна анализа – се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфез со елементарна теорија на музиката треба да вклучува и активности базирани на слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 – 15 ученици.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ПО СОЛФЕЖ ВО V ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да применува култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да пројавува прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива музичка меморија;
- да пројавува осет за ритам;
- да пројавува умеене да прати ритам (со тактирање);
- да ги доживува нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДММ);
- да може самостојно да испее мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да се воведува во двогласното пеење по ноти;
- да се оспособува за пеење на лесни канони по ноти;
- да стекнува почетни умеене за запишување диктат;
- да стекнува навика за едноставната слушна анализа;
- да пројавува интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „прашање-одговор“;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- да пројавува усогласеност со музиката во музичко - ритмичките активности;
- да развива ориентација во просторот;
- да свири на детски музички инструменти;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се пројавува навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројавува осет за музичката изразност.

3. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема I: МЕЛОДИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да го проширува опсегот на гласот; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од скалите F-dur, D-dur, d-moll, h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид); - да го сфаќа поимот скала; - да го сфаќа поимот дурска скала; - да го сфаќа поимот молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух дурска и молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух природниот, хармонскиот и мелодискиот вид на молската скала;	- Мелодиски вежби во виолински и бас клуч во 2/4, 3/4 и 4/4 такт - Повторување на F-dur и d-moll, D-dur и h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) - Скали B-dur и g-moll, A-dur и fis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) - Солфежирање мелодиски примери од народното творештво и музичката литература во сите изучени скали - Детски и народни	- Имињата на тоновите кои се во употреба - Дурска скала - Молска скала - Природен вид - Хармонски вид - Мелодиски вид - Бас клуч	- Воочување на разликите меѓу трите вида на молската скала (a-moll) во запишувањето и на слух. - Воочување на разликата, односно распоредот на целите и полустепените во дурските и молските скали (природен, хармонски и мелодиски вид). -Откривање на нови дурски скали (B-dur и A-dur), воочување на потребата на предзнакот fis и cis I gis. -Откривање на скалите g-moll и fis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) како паралелни на B-dur и A-dur. - Утврдување на скалите B-dur и g-moll (природен и хармонски вид), A-dur и fis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) преку мелодиски примери од народното

- да ги проширува знаењата на нотното писмо; - да го применува бас-клучот - да се воведува во пеење двогласје по ноти; - да развива чувство за заедничко пеење и пеење во групи; - да стекнува внатрешен музички слух;	песни и лесни канони во дурски и молски скали по слух Два -гласни примери (леснички) со паралелно терцно движење по слух - Лесни канони по ноти		творештво и музичката литература, како и преку детски, народни песни и канони. -Користење на претходно научените песни и вежби кои во себе содржат прима и секунда волта, за воочување прима волта/секунда волта.
- да стекнува почетни умеења за транспонирање.	Лесни двогласни примери (со бордунски глас, паралелни движења) по слух и по ноти - Вовед во транспонирање на кратки и лесни музички целини (мотиви, фрази) со пеење, запишување во изучените скали, по можност - и свирење на пијано и/или ДМИ		- Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.

Тема II: РИТМИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да развива чувство за ритам; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да го тактира 4/4-от такт на 4 и на 2 по слух; - да ги доживува нерамноделните тактови по слух со тактирање и ритмизирање на ДМИ; - да ја препознава и изведува четвртина со точка во нотниот текст; - да го применува ритмичкото читање (парлато) на нотниот текст во виолински и бас клуч; - да следи мелодија со свирење на орфови инструменти (ритмички).	- 4/4 такт на 4 и на 2 по слух - Нерамноделни тактови („народни ритмови“) по слух - Четириделна поделба на мерната единица – шеснаестини ноти - Ритмичко читање во виолински и бас клуч - Промена на тактовите по слух	- Ритам - Такт - Народни ритмови - Шеснаестини ноти	- Доживување на 4/4 такт на 4 и на 2 по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни. - Доживување на нерамноделните тактови („народни ритмови“) по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни. - Осознавање на шеснаестините ноти. - Утврдување на новите нотни вредности во виолински и бас клуч преку ритмичко читање-парлато во различни нотни вредности. - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.

Тема III: ДИКТАТ		
Цели	Содржини	Поими
Ученикот/ученичката: - да пројавува умеења за меморирање и репродуктирање на кратки ритмички и мелодиски фрази; - да стекнува почетни умеења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ја развива музичката меморија; - да го развива внатрешниот слух.	-Устен диктат (мелодиски и ритмички) -Едноставен писмен диктат	Сите поими од содржините МЕЛОДИКА и РИТМИКА -Устен диктат -Ритмички диктат -Писмен диктат
		Активности и методи
		Примерот за диктат да е краток, но со јасна формална структура. Постапка за запишување: целосно свирење неколку пати без делење на фрази, за учениците да стекнат навика за ориентација во целосна форма.

Тема IV: СЛУШНА АНАЛИЗА		
Цели	Содржини	Поими
Ученикот/ученичката: - да стекнува почетни умеења за слушна анализа (слушното доживување и теориско именување) на видовите и елементите на скалите.	Слушно препознавање на видови интервали до квинта	- Скала - Интервали
		Активности и методи
		Наштимување во одредена скала и свирење на интервали (хармонски и мелодиски) – ученикот треба да го каже видот и големината на интервалот.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Во вториот образовен период од големо значење е, од една страна, темелното повторување и утврдување на сите содржини од Мелодика и Ритмиката, од друга страна, воведување на нови содржини со голема улога на вежбањето по слух. Затоа наставникот треба да пројави креативност и инвентивност во осмислување на активностите на часовите и изнаоѓање на соодветниот музички материјал за солфежирање, пеење, слушање.
- во вториот развоен период се воведуваат наставните теми Диктат и Слушна анализа со цел да се активира музичкиот слух, да се развива внатрешниот слух и умеенја да се запишува слушаната музика. Писменот диктат препорачливо е да се практикува на секој час во вид на кратки едноставни вежби во различни скали и со одреден ритмички проблем по пат на целосно свирење, меморирање и запишување. Слушната анализа ги вклучува основните елементи на изучените скали со цел ученикот да стекнува подобра координација меѓу слушаниот впечаток и теориските поими.
- Со оглед на возраста на учениците, часот по солфеж со елементарна теорија на музика треба да вклучува различни видови на музичката дејност.
- Содржините Мелодика и Ритмика се тесно заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, совладувањето на ритмичките проблеми во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ).
- Во темата Мелодика продолжува да се вежба транспонирање – усно, писмено и со свирење. Оваа постапка треба да се применува со многу кратки и едноставни музички целини.
- Во темата Ритмика се продлабочува слушното доживување на нерамноделните тактови („народни ритмови“) преку слушање и ритмизирање (плескање, свирење на ДМИ, движење) на соодветните примери од народна и уметничка музика;
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (музички примери од различни стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења (плескања со рацете, тропкања со нозете, различни движења во простор) за доживување на ритмичките карактеристики на музиката.
- Се препорачува користење на ДМИ за следење на висините на тоновите, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.
- За посликовито претставување на висината на тоновите и нивното попречно интонирање да се применува фономимијата.
- Треба да се продолжат активностите поврзани со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности во текот на целата учебна година.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:
Мелодика 42 часа; Ритмика 30 часа.

➤ **Наставни средства:**

- Учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, DVD- плеер, видеоплеер, компјутер);
- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографи, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување).

При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.

Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и други наставници на кој учениците би имале можност да ги претстават активностите застанени во текот на учебната година и своите постигања.

- Испит: 1. Мелодиска вежба а виста
2. Парлато вежба а виста

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за основно музичко училиште и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

7. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- да примени култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го прошири опсегот на гласот;
- да пројави прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива музичка меморија;
- да пројави осет за ритам;
- да пројави умевање да следи ритам (со тактирање);
- да ги доживее нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДМИ);
- да пее самостојно мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да се воведе во двогласното пеење по ноти;
- да пројави умевање за пеење на лесни канони по ноти;
- да пројави почетни умења за запишување диктат;
- да пројави навика за едноставната слушна анализа;
- да пројави интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „прашање-одговор“;
- да се поттикне за сопствено музичко изразување;
- да пројави ориентација во просторот;
- да извршува ритмички задачи на детски музички инструменти;
- да пројави интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да пројави осет за музичката изразност;
- да пројави интерес за класичната музика;
- да покаже способност да ја следи музиката и нејзините изразни елементи;
- да пројави самодоверба во изведување на музичките активности;
- да соработува со врсниците;
- да покажува одговорност во тимско работење;
- да покажува разбирање за правилата на однесување во музичките активности на потесната и пошироката средина.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во петто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија;
- факултет за музичка уметност – оддели за:
  - композиција,
  - диригирање,
  - музикологија,
  - етномузикологија.

Изготвил: Работна група формирана со решение број 02-572/1 од 09.02.2012 година
Координатор: м-р Анкица Витанова, советник, Биро за развој на образованието *AV*
Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор

V. Horvatovic

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по солфеж со елементарна теорија на музиката за петто одделение на деветгодишното основно музичко и балетско образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 02.02.2012

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БР. М-УСГ/07

01.08.2012 год.

СКОПЈЕ

